

niku, Kulturna baština samostana sv. Frane u Šibeniku. Zadar, 1968, 14. U tom šibenskom samostanu čuvaju se rukopisne knjige iz samostana sv. Lazara u Trogiru, među kojima su knjige računa iz druge polovice 16 i 17 stoljeća, popis stvari iz 1518. god. i ostalog. Vjerojatno tu ima građe za kulturnu povijest Trogira, pa bi ih trebalo istražiti. Oreb, M., o. c.²¹, 25, — ²² U Trogiru je prema pisanju povjesnika Ivana Lucića postojao početkom 15 stoljeća, a i prije franjevački samostan, pa je ovaj reljef mogao biti njegov. Lucić, I., *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, II, Split, 1979, 963.

Cvito FISKOVIĆ, Split

L'ANCIEN BATIMENT DU COUVANT A TROGIR
OU ON AVAIT ORGANISE DES COURS MEDICAUX
AU DEBUT DU 19-e SIECLE

Dans son article l'auteur attire l'attention sur le fait que les articles précédents sur les hautes cours médicaux à Trogir pendant l'occupation française de la Dalmatie (1806—1808) avaient été écrits de manière comme ces cours étaient organisés dans un bâtiment qui existait toujours.

Malheureusement, cet ancien bâtiment n'existe plus. Cette ancienne maison fut d'abord le couvent des franciscains, avec un hôpital pour lépreux. Pour quoi les hautes cours médicaux avais nommé l'année 1806. Collegium St. Lazar. Dans la seconde moitié 19-e siècle et au début du 20-e siècle une nouvelle maison fut bâtie pour les malades et les pauvres. Cette maison existe toujours.

Il n'y a aucune trace architectonique de l'ancien hospital pour lépreux. Cependant, de l'ancien couvent il y a quelques reliefs de 15-e et de la fin du 16-e siècle qui sont décrits dans cet article.

Étant donné qu'il n'avait aucun reste de l'ancien hôpital à Trogir, l'auteur a fait des recherches dans les archives de Zadar où il avait trouvé un contrat du 7 Octobre 1426, écrit en latin, sur la base du quel il avait tâché de reconstruire l'apparence architectonique de cet hôpital médiéval pour lépreux à Trogir. Tenant compte que l'auteur a déjà publié un article sur ce contrat de Zadar, on peut avoir une idée de cet édifice de Zadar, en supposant qu'un bâtiment similaire pourrait exister à Trogir, surtout parce que les autres hôpitaux pour lépreux en Dalmatie, ainsi qu'en Europe du 15-e siècle, ressemblaient peut-être à celui de Zadar.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)

Original scientific paper
UDC 92/373.51+378.12/497.1

Mirko SLADE-ŠILOVIĆ, Trogir

DR IVAN SKAKOC,
PROFESOR KOLEGIJA SV. LAZARA U TROGIRU*

Niz je raznolikih činjenica, ljudi, njihovih djela i odluka što su trogirsko školstvo doveli, u prošlom stoljeću, do vrlo visoke stepenice. Trebalo bi početi nagovještajima o prvoj naobrazbi kada je u 13. stoljeću biskup i bilježnik Firentinac Treguan, Radovanov suvremenik¹ pisao biografiju trogirskog biskupa Ivana (+1111), sjemeništem za odgoj domaćih svećenika² ali uvijek s naglaskom da sistematske obuke nije bilo jer ili sama komuna nije imala dovoljno sredstava za veće izdatke ili nije odgovarala politici vlade u Mlecima koja „naučno nastojaše da se vi ne umnožite, da vaša polja ostanu zapuštena i vaša pamet potamnjena i bezumna”³, da bismo od prvog reformatora školstva u Hrvatskoj Trogirana dominikanca i zagrebačkog biskupa Augustina Kažotića (+1322), preko odredaba Statuta grada, stigli i do nove temeljite reorganizacije u školstvu Dalmacije, čiji su nosioci bili Vicko Dandolo⁴ i opet Trogiranin Ivan Luka Garanjin (1764—1841)⁵. Nakon uzaludnih pokušaja građana da se u Trogiru osnuje neka „viša škola” i kad se napokon uspostavlja gimnazija, na temelju Dandolove „Osnove...” iz 1806. god., na čelu joj je dr Ivan Skakoc, treći Trogiranin koji uz spomenute čini intelektualnu i moralnu snagu i razvoja školskog sistema obrazovanja u gotovo nepismenoj sredini i uloge materinskog jezika u njemu kao temelja daljnjim uspjesima te općeg kulturnog napretka područja.

Obljetnica medicinskog studija u Trogiru korisno je došla da se progovori i o manje poznatom profesoru i rektoru Kolegija sv. Lazara, u čijem sklopu medicinski studij djeluje. Možda će ovom prilikom i neko novo svjetlo ozračiti njegov lik upravo nakon točno 150 godina od njegove smrti.

Ivan se rodio u Trogiru 17. XI 1752. god. od oca Ante Skakoca, pomorskog kapetana i majke Margarete, kćerke Ivana Raspade, u siromašnoj ali po starini časnoj obitelji.⁷ Odgajan između oskudice i odricanja, rano izgubi oca, te osta s blizankinjom sestrom i mlađim bratom Vjekoslavom (Lugi), kasnijim biskupom Zante i Cefalonije.⁸ Kad mu je bilo 13 godina, ondašnji trogirski biskup

* Rad je saopšten na naučnom skupu „Povijest zdravstva u Dalmaciji” povodom „180. obljetnice osnivanja prvog medicinskog studija u Trogiru” 12. X 1987. god. u Trogiru.

Manola (1755), sklonog svećeničkom zvanju, pošalje ga u ilirski kolegij u Loreto k Isusovcima, gdje nakon studija obuče klerički habit i u Trogir se vrati kao doktor filozofije i teologije nakon osam godina 1773. god. kao „nada domovine i utjeha obitelji”.⁹ Mladog profesora splitski nadbiskup Ivan Luka Garanjin¹⁰ pozove odmah k sebi u sjemenište, gdje kratko vrijeme predaje gramatiku, ali i sudjeluje u raspravama u to doba sve otvorenijih kontroverza u isusovačkom redu. Radi loših materijalnih prilika u obitelji i potreba trogirске crkve biskup I. A. Miočević omogućuje mu brzo napredovanje u hijerarhiji: kanonik, primicerij, nadđakon, do generalnog vikara¹¹, povjerava mu odgoj mladeži posebno klerika, a dolaskom austrijske okupacije, kada vojska zaposjeda Trogir, stavi se i u službu bolesnim vojnicima.¹² Osim propovijedanja na narodnom jeziku, on piše i prigodne pjesničke sastave, objedinjujući suvremenu književnost s temeljima starih klasika. Ovo je doba kada se u Trogiru formira Casino¹³, pa je Skakocu prilika da se istakne kao širitelj ideja preporodnog predilirskog svitanja u Dalmaciji.

Slijedeći period Skakoceva djelovanja u prvom je redu vezan za razvoj kolegija sv. Lazara i općenito za odgojno-obrazovne aktivnosti.

Sve dok se u Trogiru za prve austrijske okupacije 1802. god. nije otvorio zavod sv. Lazara kao obrazovna ustanova do tada najvišeg ranga na ovom području, dotle se na talijanskom jeziku u trivijalnoj školi podučava samo vjeronauk, čitanje i pisanje te aritmetika. Nakon odluke trogirskog općinskog vijeća od 19. V 1791. god. razložili su Veneciji molbom „ad pias causas” potrebu postojanja jedne srednje škole trojica poslanika (Gianbattista Paitoni, biskup Anton Pinelli te c. Antun Radoš Micheli-Vitturi), a ova ga u cjelini prihvatila i svojom odlukom nadnevka 29. IX 1796. god. utemeljila kao prvu javnu školu u Trogiru,¹⁴ ali se zbog anarhičkih političkih prilika tek nakon više od pet godina i ostvarila; Skakoc je imenovan profesorom filozofije, književnosti, slavenske liturgije pa i ravnateljem.¹⁵ Plaća mu je bila 200 forinti godišnje. U konviktu okuplja najbolje sinove grada i obližnjih mjesta, otvara gramatičku školu i podučava književnost u dopunskoj obuci gdje može tražiti privatne nagrade osim za plemiće. Prostorije za tu srednju nastavu (gimnaziju), slučajnost je htela, one su iste samostana franjevac konventualaca, gdje su se prilikom revolucionarnih događaja okupili na dogovor razjareni predstavnici puka i građana sa plemićkom stranom, da bi pokušali izgladiti međusobne duboke razmirice i premostiti jaz kopan stoljećima.

Skakoc je duša nove ustanove kakvom se nisu mogla pohvaliti ni veća mjesta. Njegova je zasluga što Kolegij sv. Lazara, prva ustanova visokog ranga, postaje središte naučnog i kulturnog djelovanja početkom prošlog stoljeća ne samo za Trogir. Izrada školskog programa bi povjerena tada I. L. Garanjinu, a trojica izaslanika imala su dužnost magistratu reformatora u Padovi prikazati osnovni školski plan i administraciju. Iskusan u reformatorskom radu Skakoc je bio organizator ukupnog pothvata u kojemu su došle do izražaja njegove intelektualne vrline i moralne snage dobrotvora i rodoljuba.¹⁶

Prema novom programu škole, predavao se vjeronauk, latinski i talijanski jezik, pjesništvo i govornišтво, historija, geografija, gramatika, klasici, rimska povijest, prozodija i povijest Dalmacije. Za ovo posljednje zasluga je Skakoca, kao i kasnije proširenje na učenje staroslavenskog jezika i povijesti Ilirika.

Slika br. 1. Dr Ivan Skakoc

Disciplinska pravila za polaznike i gojence konvikta piše ravnatelj sam, prenoseći na mlade svoje isusovačke nazore i principe u rigoroznom tjelesnom i moralnom odgoju. Teško bi bilo ne ocijeniti ga jednim od najznačajnijih ljudi rodnog kraja, uza sve to širokih pogleda i ujedno strogih uvjerenja kada je za opće dobro i razvoj obrazovanja pristao da se žrtvuju mnoge crkvene institucije i sekulariziraju beneficiji, pa makar bilo i protiv tendencija crkvenih vrhova.¹⁷

Najveća je zasluga profesora i ravnatelja Skakoca što Kolegij postaje središte naučnog, prosvjetnog i kulturnog djelovanja u gradu i bez formalnog naziva malo gradsko „sveučilište” za početak 19. stoljeća. U okvirima sredine to znači sasvim novu kvalitetu obrazovanja. U tiskanim¹⁶ i onim u rukopisu sačuvanim školskim izvještajima rada Kolegija, što ih je složio uredio i objavio sam Skakoc, jasno izranja njegov osobni trud i stav onovremenog intelektualca. Daleko ali i na korisne zaključke bi nas dovelo pobliže analiziranje svakog od ovih izvještaja-ogleda (saggio letterario, saggio degli studij, prospetto), jer svaki za sebe mnogo razjašnjavaju i prilike u školi i općem obrazovanju, a naj-

više ukazuju na interese i preokupacije Skakoceve, posebno na polju unapređenja nastave materinjeg jezika.

Školski izvještaji su mnogo više od šturih podataka o učenicima i programu, oni su skup eseja o raznim pitanjima. Već iz prvog tiskanog 1802. god. čitamo da su ispiti bili javni, slušatelji su mogli kandidatima postavljati pitanja, čime je zasigurno ravnatelj htio istaći karakter više škole, tim više što je među njima bilo i starijih osoba i iz Pokrajine.¹⁹ Materijal iz povijesti i zemljopisa Dalmacije prikazan je u obliku dijaloga. Da bi uklonio nedostatke, Skakoc priređuje drugo izdanje s povećanim brojem stranica s književnim priložima. Kao najvažniju novinu istaknuti nam je pjesmu na „ilirskom” jeziku što ju je u čast učitelju sastavio učenik Ivan Pomenić.²⁰ Doista je to imao biti Skakocem učenicima, koje on naziva „dalmatinskom mladeži”, izvanredni poticaj.

U zavodu postoji i školski odbor što upućuje na način upravljanja.²¹ Jedan je izvještaj, tiskan u Zadru, posvećen austrijskom namjesniku Dalmacije grofu Goëss-u, koji je posjetio školu, odobrio rad i snosio troškove tiskanja, a onaj iz 1805. god. bivšem austrijskom upravitelju u Dalmaciji barunu Carneo-Stefaneu i tiskan u Veneciji. Iz njega saznajemo da se uz ostalo predaju ilirski jezik i pjesništvo. U jednom poglavlju, pod naslovom *Lingua ilirica*, ispred upita iz same materije, odnosno gramatike nalazimo Skakocovu značajnu izjavu: „O ilirskom jeziku koji je najrasprostranjeniji na svijetu i kojim govore narodi Dalmacije pravo je da se znaju izvori i pravila...”²² Slijede pitanja koja se odnose na ilirski jezik a prema gramatici koju je sam sastavio i prema njoj predavao. Dalje kaže: „... da bi se uočila snaga i ljepota ovoga jezika iznijet će se nekoji opisi najboljih autora koji su pisali ilirskim jezikom...” Ti tekstovi nisu citirani, jer su se tek na ispitima imali čuti. Dalje su postavljena pitanja o hrvatskim piscima, o Dalmaciji, Iliriji — Hrvatskoj (nazione illirica), o Slavenima, slavenskom jeziku i ilirskoj liturgiji. Odvojeno u poglavlju o pjesništvu, učenici su odgovarali o ilirskom pjesništvu uopće, o njegovoj metrici i vrstama, o poeziji Morlaka* i o najboljima pjesnicima Dalmatincima ilirskog govornog područja. Prema tome nije teško zaključiti da se u trogirskoj gimnaziji o Dalmaciji uči kao o etničkoj cjelini s ostalom Hrvatskom, što u ono doba Skakocu, kao koordinatorskom nastave, daje posebno mjesto. Još više ako se zna da učenici nisu bili samo gradska djeca.

Vrijeme u kojemu je Skakoc djelovao: anarhija u Trogiru, smjena vlasti, prvo tek osjetno nicanje težnji za sjedinjenjem Dalmacije, i buđenja narodne svijesti u preporodu, ne dopušta da ga lakše i određenije smjestimo, ali smatramo da je pripadao onom dijelu inteligencije koja je prihvatila i usmjerila gibanje pravim putem.

S druge strane, ovdje nije suvišno naglasiti, kako trogirski Kolegij i po statusu, sadržaju i renomeu, spada među više škole.²³

Spomenusmo Skakocovu gramatiku. Rukopis koji potječe iz 1803. ili 1804. god. na 50 strana in foglio, pisanih rukom samog autora,

* Morlaci /tal. morlacchi/, Vlasi s mora, Sloveni /odn. Jugosloveni, Hrvati i Srbi/ sa istočne strane Jadranskog mora, tj. Jadranskog Primorja, iz Dalmacije do Splita (Vučković M., *Leksikon...*, Kon, Beograd, 1937, 756).—V. i objašnjenje u radu *F. Racetina* u bel.⁷ na str. 102 (*Prim. Ured.*)

nosi naslov *Grammatica illirica volgare*, a zadnjih šest stranica odvojeno je pod naslovom *Brevis grammatica slavica dialecti veteris*, što je vrlo kratka gramatika staroslavenskog jezika, gdje su zabilježene sve potrebne značajke tog jezika i glagoljice (velika i mala tiskana i pisana slova, izgovor). Starija je od Appendinijeve (1768—1837), koju je imao u biblioteci.²⁴ Iako je kao netiskana ostala nepoznata, već je 1805. god. u upotrebi trogirskih gimnazijalaca. Pisana je talijanski i ima sve nužne dijelove, a ortografija je talijanska onog vremena (na pr. onni jessu, gnih itd...). Skakoc razlikuje u njoj ikavicu, ijekavicu i ekavicu.

Objavljeni izvještaji i neobjavljena gramatika, ukazuju na vrsnog pedagoga odgojitelja i metodičara, posebno u predavanju domaće povijesti. Plan škole nadopunjuje, nastavu aktualizira, stavljajući sve više akcent na predmete općeslavenskih sadržaja, s očitom namjerom spriječiti infiltraciju protunarodnih stavova u gotovo nepismenoj sredini.

Kada je Dalmacija mirom u Požunu došla pod vlast Francuza, a Trogir od njih okupiran, te za generalnog providura postavljen Vicko Dandolo, može se reći da počinje novo poglavlje povijesti našeg Kolegija. Dandolo odmah inicira reforme na polju školstva i nastave, te zdravstva, nastojeći Dalmaciju privesti ekonomskom oporavku. 28. IX 1806. god. on posjećuje Trogir. Još prije, školski odbor traži načina za unapređenje školstva u Trogiru, predlažući u tom smislu i izvorne mjere. Planu proširenja i poboljšanja nastave autori su: za filozofiju i gramatiku sam predstojnik Skakoc, a dr J. Mirković i I. L. Garanjin za medicinski studij. Istog dana posjete Dandolo donosi naredbu br. 3633 sa dalekosežnim odlukama, na osnovu kojih trogirski Kolegij dostiže najviši stupanj razvoja škola u Dalmaciji i dobija studij medicine i prava. Za osnove medicine, kirurgije, pri maljstva i dio teorijske kemije profesorom je izabran liječnik dr Jakov Mirković-Zarković, protomedik, s godišnjim primanjima od 200 forinti, za pravo dr Špiro Gavalá, a dr Ivan Skakoc postaje rektor, uz pohvale za dosadašnju revnost i uspjehe u odgoju mladeži. Prema duhu vremena, Dandolo pridaje veću vrijednost dobro organiziranim školama nego crkvenim institucijama, pa naredbom br. 4336 određuje da se prošireni program nastave financira prihodima ukinutog samostana sv. Petra, uz beneficije sv. Marte i sv. Mihovila. U tome ga podržavaju i članovi školskog odbora, dok prijedlog o inkorporaciji prihoda sv. Marte nailazi na suprotstavljanje u prvom redu patrona, a i zbog tradicije kao najstarije zadužbine.

Ovo je bio nagli uspon trogirskog Kolegija. Međutim, već u drugoj godini su se medicina i pravni studij ugasili. Bilo je mnogo raznih razloga. Mali broj učenika, nedovoljan broj nastavnika bili su na prvom mjestu, ali svi uglavnom posljedica nesređenih materijalnih prilika. Rektor vodi stalnu borbu oko redovitih primanja osoblja, a kasnije, neprestano moli podmiru dugovanja. Naime, u početku je bilo financiranje neovisno od državne administracije, a kasnije je prešlo na zajedničku blaganju za više škola, pa su se s trogirskim novcem pokrivali i drugi troškovi. Ovakva situacija ometa rektora u nastavljanju počete reforme, posebno u nastavi medicine i materinskog jezika. Kolikogod

je Dandolo otvorio put modernoj školi. „Općim planom za javnu obuku u Dalmaciji”, a namjesnik Marmont ga slijedio, toliko je i favorizirao talijanski jezik, pa se na materinskom jeziku odvijalo samo početno opismenjavanje u pučkoj školi. Ona se i radi pomanjkanja prostora u sv. Lazaru, na Čiovu odvaja od ostalih učionica, te prelazi u grad. Tada je i dr J. Mirković u Trogiru, jer su on i Skakoc članovi Odbora za opću obuku. Skakoc je za kratko vrijeme premješten u Zadar (1810) i „radi slavnog imena” imenovan rektorom, odnosno predavačem.²⁵ Po vlastitoj želji vraćen je u trogirski Kolegij. Prestaju se tiskati toliko dragocjeni izvještaji. Tek je ostao jedan u rukopisu²⁶ za 1813. god., iz kojega se razabire da se škola vraća na prvotni, skućeni plan i program. Radi sve nesređenijih političkih i komunalnih prilika škola tako jedva životari, tim gore kad je izdržavanje prešlo na samu općinsku blagajnu. Ni elaborat što ga Skakoc šalje u Ljubljanu s opisom teškog stanja škole za period rada od 1798—1809. god., s navedenim prihodima i rashodima, nema rezultata.²⁷

Trogirsko školstvo, bez razvojnih planova, svodi se na trirazrednu, a kasnije i na dvorazrednu školu. Nastavu na materinskom jeziku nenarodni učitelji napuštaju. Općinska uprava sve upornije traži pomoć i vraćanje dobara ukinutih institucija, ali sve je već kasno. Skakoc posjećuje 1817. svog brata nadbiskupa Vjekoslava na Jonskim otocima, a za školsku godinu 1818/19. sačuvan je izvještaj u rukopisu (prospetto), gdje se izričito spominje upravitelj Skakoc, što je dokaz da još ne napušta svoju školu.²⁸ Ovo i nije zadnji trag njegove aktivnosti, jer je prisutan sjednici trogirskog Kaptola na kojoj se u svibnju 1822. god. radi starosti odriče biskupije zadnji biskup Pinelli, otac liječnika fisicusa dr Orazia Pinellija.

Godinu dana ranije, 4. III 1821. god., radi zasluga, primjernog svećeničkog života i patriotskog djelovanja, na dugo vremena ispražnjenu stolicu hvarskih biskupa postavljen je dr Ivan Skakoc. Preuzeo je dužnost 1822. god., a predaja hoće da je i nakon njegovog odlaska za biskupa Hvara, Brača i Visa, Kolegij još postojao. U 15 godina biskupovanja na Hvaru obavio je 4 vizitacije s mnogo korisnih zapažanja s terena. Utemeljio je više zaklada za stipendiranje svećeničkih kandidata. Isticao se karitativnim radom. Car Franjo I odlikovao ga je ordenom Leopoldova reda.

Nakon duge bolesti Skakoc umire 3. IV 1837. god., a tijelo mu je 1842. god. iz groblja preneseno u hvarsku katedralu. Iste godine suvremenici pišu nekrologe i biografije, spominjući mu zasluge kao književnika, dobrotvora i rodoljuba. Trogirani književnik M. Kažotić na jednom mjestu kaže da ga „časna domovina i častan život uresiše, domovina slavnim precima i suvremenicima, život krepostima i slavom” i naglašava da ostaje sjećanje na „slavnog Dalmatinca”. Skakoc je pisao pjesme, književne i zemljopisne studije o Dalmaciji, služeći se s više jezika. Propovijedao je i na hrvatskom jeziku. U jednom napisu nazvan je istaknutim hrvatskim književnikom. Možda bi se takva ocjena mogla činiti preuveličanom, ali ako Skakoca postavimo u relacije s vremenom i općom atmosferom domaćeg života, ako istaknemo da mu mnogi pjevaju ode i na hrvatskom jeziku, ako imamo pred sobom njegovu gramatiku hrvatskog jezika, pa i onu kratku staroslavenskog je-

zika, kao i popis knjiga njegove biblioteke kojom se služio, onda ćemo naći mnogo razloga da to potvrdimo. Bez oklijevanja svakako ga moramo uvrstiti među reformatore školstva i ličnost koja je predpreporodnom periodu Trogira i Dalmacije ostavila nezaobilaznog traga. Dubrovački pjesnik Antun Kaznačić (1784—1874), koji će kasnije pozdraviti i Ljudevita Gaja, zanosom mu pjeva prigodnicu i u jednoj od 14 kitica značajno kaže:

Jedno nebo nas prikriva — Isti jezik nas jedini
Medu ostalim zabavami — Jezikom se našim brini
Er s jezikom dičnost prava — I slovinska sva bi slava.

BILJEŠKE

¹ Utvrđuje ga natpis na zabatu Radovanovog portala. Toma Arcidačo kaže da je Treguan u Trogiru podučavao klerike, postao bilježnikom i kasnije biskupom. Rad mu opisuje: „...erat enim vir litteratus et eloquentis, suaque vigilantia industria brevi tempore fecit clerum et populum civitatis illius in bonum statum excrescere.” Napisao je život biskupa Ivana Trogirskog nazvavši ga rethoriosis. — ² Spominje se Paladije Fuscus Negri i preceptor Jakov Gravesi, Christoforus Orlandinus, magister humanitatis, Frano Antoniak i dr. Andreis u svojoj povijesti Trogira kaže da učitelj nije smio bez biskupove dozvole primiti u školu ikojeg svjetovnjaka. Po Luciću, Trogirani je bio i Simon, koji je živio oko 1500. god., te tiskao gramatiku *Regulae grammaticae Simonis Aretophylis Tragurini Dalmatae ad utilitatem puerorum perquam commodae.* — ³ Andreis navodi da je mletačka vlada dukalom od 28. III 1421. god. prepustila gradskom plemićkom vijeću birati po volji učitelja (maestro di scuola, di lettere), koji nije bio stalan, a podučavao je plemićku i građansku djecu, uvodeći ih tako u upravu grada, jer je svaki plemić bio isključen iz vijeća ako nije bio pismen. Sistematskog školovanja nije bilo. — ⁴ Vicko (Vincenzo) Dandolo (1758—1819) ljekarnik, Mlečanin, pristaša ideja francuske revolucije. Generalnim providurom Dalmacije imenovao ga je Napoleon. Proglasio je opću osnovu javne nastave u Dalmaciji (Piano generale della pubblica istruzione nella Dalmazia) na bazi koje se obavlja reorganizacija školstva i uspostavlja gimnazija u Trogiru. — ⁵ Ivan Luka Garanjin (1764—1841), rođen u Trogiru nećak je splitskog nadbiskupa istog imena, učio je kod Skakoca i u Italiji. Na čelu je trogirске inteligencije. Frankofil, ima svoju kulturni krug 18/19. stoljeća, a njegova bogata knjižnica je njihovo sastajalište. Za vrijeme francuske okupacije na odgovornim je poslovima političke administracije pokrajine. Bavi se uzornim gospodarstvom, teorijskom i praktičkom agrikulturom, osnivač je kaštelansko-trogirske gospodarske akademije. Bio je prvi nadzornik šuma i konzervatora za Dalmaciju. Prateći prirodne i egzaktne znanosti i suvremena znanstvena zbivanja objelodanio je više radova iz političke ekonomije. Tiskao je životopis Skakoca. — ⁷ — Obitelj Skakoca, vulgo Fragiulio, nije pripadala trogirskom plemstvu, ali se njeni članovi spominju u 16. stoljeću. Rodbinski je vezana za obitelji Lubin, Košćina, Slade, Dragazzo, Andrić, Alegretti i dr. Nekad su izgovarani Skakoc, nekad Skakoč, ili Skakoc, odnosno Škakoč, a talijanskom ortografijom pisano je Scacoz. — ⁸ Vjekoslav (Luigi) Skakoc, rođen je u Trogiru 1758. god. U Splitu obučavao je franjevačko odijelo. Iz Rima (Ara coeli) vratio se kao doktor filozofije. Tri godine poučava u Splitu filozofiju, u Šibeniku teologiju, a kasnije u Rimu. Propovijeda na talijanskom i hrvatskom jeziku. Papa Pio VII postavi ga za biskupa na Jonskim otocima sa sjelom u Zantu 1815. god. gdje je radio na sređivanju prilika svoje crkve sa pravoslavnim žiteljstvom. U Albaniji podiže siemenište, zareduje svećenike, gradi i popravljala crkve oštećene potresom, pomaže na otoku Krfu. Vraća se kući kao titularni nadbiskup Staupolisa „in partibus infidelium”. Nakon mnogo putovanja umire u Trogiru u kući obitelji Jure Šilovića 1842. god., a sahranjen u kapeli sv. Ivana. U njegovoj ostavštini sačuvani su rukopisi od kojih spominjemo: *I fiumi del lago di Scutari, Descrizione di Zante, Descrizione di Lante, Discrizione dell' Albania, Teologia dogmatica e morale, Trattato*

di *filosophia*, što i dvadeset propovijedi na talijanskom jeziku, dočim su se one na hrvatskom zagubile. Interesantna je i korespondencija, osobni epistolarij s uvažanim dostojanstvenicima onog vremena. — ⁹ Otpusno pismo o. Ivana de Domini-sa, rektora Ilirskog kolegija, upućeno trogirskom biskupu Miočeviću s pohvalama. — ¹⁰ Ivan Luka Garanjin, rođen u Trogiru, biskup Raba, splitski nadbiskup, pastirska pisma objavio na hrvatskom i talijanskom jeziku. Osnovao knjižnicu, obogatio arhiv. Ostavio veliku zbirku homilija. Umro u Trogiru 1783. god. — ¹¹ Bio je generalni vikar triju trogirskih biskupa redom: A. Belglave (1787), P. Galizigne (1790) i I. A. Pinellija. — ¹² Postoji podatak da je Skakoc provizorno u Vojnoj bolnici u samostanu na Dridu. — ¹³ Società del Casino civico, ili kraće samo Casino, postoji u Trogiru od zadnjeg decenija 18. st., gdje se okupljaju ljudi kulturnog kruga. Tu se članovi još ne diferenciraju po političkoj ili drugoj pripadnosti. Čita se razna štampa pa ponekad ipak dolazi do konfrontacije mišljenja. Skakoc je prvi supokretač i zagovornik predilirskih kretanja. Kasnije se iz Casina odvajaju narodnjaci i osnivaju svoje samostalno „čitalačko društvo”. — ¹⁴ Organizirana je u zgradi u kojoj su franjevci konventualci bili postavili temelje samostanu na starijem oratoriju i leprozariju, a općina ga adaptirala za školu. Kaže se da je u njoj Mljetačka republika „očinskom ljubavi vodila brigu o naobrazbi mladeži”, ali je s druge strane činjenica da ta republika nije otvorila ni jedne pučke škole u Dalmaciji tijekom svog vladanja, već da je dapače činila neprilike svim biskupima koji su uz sjemeništa nastojali podignuti i javne škole. — ¹⁵ Originali ovih dokumenata nalazili su se u arhivima Trogirskog kaptola, Općine, Suda, Biblioteke Garanjin-Fanfogna i ostavštine braće Skakoc odnosno u Arhivu Slade-Silović. — ¹⁶ U bilješci svoje knjižice *Lettere di alcune...* (str. 7) o I. L. Garanjinu Trogiranu profesor Mate Ivčević (1818—1889), kao dobar poznavalac hrvatske literature, kaže da mu je učiteljem bio „slavni hrvatski biskup, patriot Ivan Skakoc”. Patriotizam jednoga i drugoga nije teško povezati. — ¹⁷ Konkretno je određeno gdje će škola raditi i kako će se uzdržavati od prihoda 8 obitelji i prostim beneficijama ukinutih samostana sv. Vitala, sv. Marije de Platea, sv. Ilije te prihodom ženskog samostana sv. Petra utemeljenog dotacijama starih plemićkih obitelji i ukinutog franjevačkog samostana. — ¹⁸ Školski izvještaji objavljeni su ovim redom: Saggio letterario che daranno al publico alcuni giovani scolari Del... don Giovanni dott. Scacoz nel Collegio di san Lazzaro in Traù ne'due giorni XXV. XXVI d'agosto MDCCCII, Zara, MDCCCII; Saggio letterario di alcuni scolari giovani del... don Giovanni dott. Scacoz... di S. Lazzaro in Traù... Zara, MDCCCIII; Saggio degli studij dell' anno MDCCCIII nel collegio... in S. Lazzaro di Traù umiliato a Sua Eccellenza Pietro Co. De Goëss del... Zara, MDCCCIII; Saggio degli studij dell' anno MDCCCIV nel Collegio... in S. Lazzaro di Traù a Sua Eccellenza Francesco-Maria... di Carnea-Steffaneo... Venezia, MDCCCIV. — ¹⁹ Na školovanju kod Skakoca uz druge bili su Antonio Lubin, Dominik Barbieri, Spiro Carrara, kasniji upravnik splitskog sjemeništa i poznati talijanski književnik porijeklom Hrvat Nikolo Tommaseo (Šibenik, 1802—1874), koji je dalmatinsku narodnost smatrao posebnom i zastupao autonomnašku soluciju unutar buduće Jugoslavije a bio protivnik sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom. — ²⁰ Pjesma u cjelini glasi:

Koliko zvizde — na nebu sijaju
I lista imade — u svakoj dubravi,
Tolike hvale — danasse davaju
Vascioj dobroti — i vascioj gliubavi.

Priacchje sve zvizde — na nebbu ugasnuti
I sva u dubravi — lista usahnuti
Negochjem dobro — takovo pusstiti
Od sarza nascega — igdar izghinuti.

Druggo ne ostaje — neg da xelimo
Vam svakku radost — i zdravglie drago,
I da se od vas — svi naucimo
Da znanje i mudrost — jest lipo blago.

Ista pjesma, uz još jednu, tiskana je u splitskom „Narodu” 1884, 1, 56 u podlistku uz koje A. Simonović saopćava da su „dva umotvora prisvitlog g. Ivana Skakoca, biskupa od Lesine” naslova „Zapaljenje” posvećena Frani od Karnea Stefaneo kao dokaz o biskupovoj ljubavi prema „narodnim svetinjama”. — ²¹ Uz

ravnatelja koji je na čelu Odbora, članovi su bili Antun Cipiko, Radoš Micheli-Vitturi i Frano Rossignoli. — ²² „...lingua illirica la piú estesa dell' univeso...” u *Saggio degli studij dell' anno MDCCCIV*, str. 48. Vjerojatno se ovdje misli na jezike Slavena, pa time i na hrvatski i srpski, kojima se govori u Dalmaciji. — ²³ Kolegij sv. Lazara u raznim prilikama i mjestima naziva se još Škola, Narodna škola (scuola popolare), Pučka škola, Viša škola, Gimnazija, Knjigoučionica, Učilište, Studij, Mudroučionica, Licej, Zavod, Pito-mište, Konvikt, Imperial Regio Collegio, ... — ²⁴ Rukopis s popisom knjiga vlasništva Skakoca, s naznakom kako su smještene, sačuvan je pod naslovom: *Index librorum — Biblioteca domini G. Scacoz, vicarii gen. civit. Trag. AD 1817*, sa oko 600 svezaka. Na prvom su mjestu teologija i filozofija, latinska i talijanska proza i poezija. Odmah za njima popisane su knjige iz područja retorike, gramatike, prozodije i teorije književnosti. Knjiga je mnogo iz društvenih znanosti, sve one najvažnije s naglaskom na materiju o Dalmaciji i Hrvatskoj, kojima se vlasnik služio za svoj rad. Među duhovnim štivom je i naš Marulić, pa *Canzoni spirituali illiriche*. U pomoćne knjige svrstani su rječnici, gramatike, ilirska *Appendinija* i *Giurinja*. Mnogo je homilija i na hrvatskom. — ²⁵ Neke biografije spominju Skakoca samo kao rektora osnovane Ecole centrale u rang u medicinskog fakulteta, a neke da je na bogoslovnom studiju te škole predavao moralku i hermeneutiku. — ²⁶ *Saggio letterario nel Collegio di S. Lazzaro 1813. god.*, s popisom predmeta i imenima devetorice učenika, čuvan je u Biblioteci Trogirskog kaptola. — ²⁷ Opći nadzornik nastave javlja iz Ljubljane ravnatelju da za 1813. god., Općina predvidi sve troškove za Kolegij u svom proračunu. — ²⁸ Na prvoj je strani naslov: *Prospetto degli studij nel Collegio di S. Lazzaro in Traù nell' anno scolastico 1818—1819*, s odvojenom notom da je u ovoj školskoj godini mladiće podučavao don Ivan Lubin pod upraviteljstvom don I. Skakoca. Pitanja na talijanskom jeziku su iz retorike, gramatike, prevađanja, geografije i povijesti Dalmacije, što znači vraćanje na prvotni program. Pošto se u istom svesku nalaze i izvještaji (saggio letterario) šibenske škole za škol. god. 1821. i 1822, koje je sastavio isti Lubin, moglo bi se zaključiti da je on autor i onoga za trogirski Kolegij. — ²⁹ Neki od spomenutih dokumenata nisu više dostupni. Njih je prepisao Roko Slade-Silović i na osnovu toga i drugih napisao historijat školstva u Trogiru. Rukopis je prije rata predan na tiskanje, ali se izgubio.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski spisi biblioteke Garagnin-Fanfogna (Muzej grada Trogira).

Arhivski spisi biblioteke obitelji Slade-Silović.

Arhivski spisi Hrvatskog kaptola Hvar.

Arhivski spisi Općinskog suda (bivšeg) Trogir.

Arhivski spisi Općine Trogir (u prijepisu).

Arhivski spisi Ostavština braće Skakoc.

Arhivski spisi Trogirskog kaptola Trogir.

Andreis Pavao: Povijest grada Trogira, Split, 1978.

Babić Ivo: Trogir, Beograd (u štampi).

Berić Dušan, Slade-Silović Mirko: Kolegij sv. Lazara u Trogiru, Savremena škola, Beograd, 1961, 1—2.

Biografije raznih autora i bez potpisa (rukopisi).

Bunicich Marco: Ad Joannem Scacoz, Pharensem antistitem Elegiae duae.

Bunicich Marco: Componimenti poetici, Ragusa, 1830.

Butorac-Ivandija: Povijest Katoličke crkve među Hrvatima, Zagreb, 1874.

C. M.: Necrologo, Gazzetta di Zara, 1837, 29.

Casotti Marco: Necrologo, Gazzetta di Zara, 1837. —

Coce Frane: Trogirski kanonici po ukinuću biskupije, List biskupije split. makarske, Split, 1939, LXI, 1—3.

Componimenti poetici in occasione che G. Scacoz fú decorato della... di Leopoldo, Ragusa, 1830 (razni autori).

Delalle Ivan: Vodič, Trogir, Split, 1936. —

Ferrari-Cupilli: Scritti storici e letterari, Zara, 1889. —

Frisiani Alfonso: Biografia G. Scacoz, La Dalmazia, 1840, II, 44.

- Grmek D. Mirko: Medicinska škola, Slobodna Dalmacija 19. i 20. VI 1986.
Ivellió Nicoló: Versi consacrati a G. Scacoz, vescovo di Lesina, Spalato, 1823.
Ivellió Nicoló, Nel solene ingresso alla sede vescovile di Lesina dal... G. Scacoz, Spalato, 1822.
Kraljević Ljubomir i dr.: Razvoj medicinsko studija u Dalmaciji, Split, 1984.
Krašić Stjepan: Filozofsko-teološki studij dominikanskog reda u Zadru, Zadarska revija, 1987, 1-2.
Lucić Ivan: Povijesna svjedočanstva o Trogiru, Split, 1973.
Petračić Ante: Pjesma Ante Kaznačića iz 1823. biskupu I. Skakocu, Prosvjeta, 1902, 1.
Prospetto degli studij per 1818/19, rukopis (vidi bilješke).
Rački Franjo: Povjesnik I. Lucić, Rad, 1967, XLIX.
Radelja Rafael: Ad illustrissimum G. Scacoz — carmen alegiacum, Radovi međunar. simpozija prigodom proslave 700 obljetnice ljekarne u Trogiru, Zagreb, 1973.
Saggio letterario..., Zara, 1820 (vidi bilješke).
Saggio letterario..., Zara, 1803 (vidi bilješke).
Saggio degli studij..., Zara, 1803 (vidi bilješke).
Saggio degli studij..., Venezia, 1805 (vidi bilješke).
Saggio letterario..., 1813 (rukopis).
Scacoz Joannis: Epistola pastoralis ad..., Vindobonae, 1823.
Scacoz Giovanni: Sonnetto genetliaco, Epigramma, Spallato 1816.
Scacóz G.: Sonetto genetliaco..., Feste giandosi nella città di Traù — Trieste, 1834.
Scarpa Giovanni: Parodia (stihovi u rukopisu), 1837.
Slade-Silović Mirko: Hrvatski jezik u trogirskom Kolegiju sv. Lazara, Marulić, 1983, 5.
Slade-Silović Mirko: Život i rad trogirskog ljekarnika Andrije Andrića, Zagreb, 1973.
Soldo Josip: Bogoslovni studij na Centralnoj školi u Zadru, Zadarska revija, 1987, 1-2.
Strohal Ivan: Statut i reformacije grada Trogira, Zagreb, 1915.
Scacoz Giovanni: Saggio storico della Dalmazia antica e moderna (Saggio letterario...), 1802.
Scacoz Giovanni: Saggio sulla storia e geografia della Dalmazia (Saggio letterario...), 1805.
Sulla vita di monsignor Giovanni Scacoz, cenni biografici, Venezia, 1838.
Simonović Antun: Dvije pjesme Skakocu, Narod, Split, 1884, 1, 56.
Urlić Šime: Crtice iz dalmatinskog školstva, I, Zadar, 1919.
Versi per solenne ingresso nella chiesa di Lesina del... Giovanni Scacoz, Ragusa, 1823.

Mirko SLADE-SILOVIĆ

DOTT. IVAN SKAKOC
PROFESSORE DEL COLLEGIO DI SAN LAZZARO A TROGIR

Ivan Skakoc (Giovani Scacoz) è nato a Trogir (Traù) da proveri genitori nel 1752.

Quantunque non avesse ancora raggiunto il duodecimo anno di età si prepara come alunno nel rinomato Collegio illirico di Loretto (Italia) per diventare sacerdote. Skakoc ritornò a Trogir nel 1773 laureato dottore in filosofia e teologia. Breve tempo insegnava come professore presso il seminario di Split. Due anni dopo fu eletto come canonico e poi, successivamente primicerio, abate e vicario a Trogir. Fornito da ricca erudizione già da molto giovane si occupa di problemi teologici come pure di educazione, predica, istruisce i clerici ed altra gioventù. Fra altro scrive dei componimenti poetici anche in lingua croata. Fu invitato a sostenere pulpiti delle più cospicue chiese.

Quando si aprì il Collegio di San Lazzaro a Trogir nel 1802. assunse la cathedra di filosofia, delle belle lettere, di liturgia slava ed è nominato direttore del istituto medesimo. Dal inizio fino la chiusura Skakoc è l'animatore e pro-

motore dell' attività del Collegio il quale diventa il centro culturale e scientifico. Pubblicava alcuni saggi con programmi scolastici i quali illustrano l'adottato metodo didattico di educazione presentandolo come geografo e storico nazionale. Nei contenuti trattati parecchi supplementi sono in lingua croata. Skakoc è pure rettore del Collegio quando fu aperto lo studio di medicina.

Nel anno 1882. è vescovo di Lesina ove morì nel 1837.

La sua grammatica di lingua croata per uso dei scolari (Grammatica illirica voglare — Brevis gramatica slavica dialecti veteris) in manoscritto è conservata a tutt' oggi.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)